

Souvenirs van een evolutie

In een verloren stukje Avermaat woont Maurits Van Acker. Het woonhuis staat een eindje van de straat. Een kleine schuur doet je vermoeden dat hier ooit geboerd werd. Nu heeft een stevige klimop een kleine staatsgreep gepleegd op de schuur van weleer en het middengedeelte ervan luisterde naar de wetten van de zwaartekracht. Ik vind Maurits lezend in zijn zetel. Ook al telt hij 85 lentes, hij wil blijven! Dagelijks leest hij zijn krant en geregeld voert een van zijn kinderen hem naar de Zeelse bib voor wat nieuw leesvoer. Twee jaar geleden heeft hij in een onbewaakt moment voor zijn kleinkinderen zijn memoires op papier gezet. Herinneringen van een kleine boer die uit noodzaak op zijn vijfendertigste een andere job zocht. Geen hoogstaande literatuur maar toch boeiend om lezen. Een mijmeren over de tijd van toen maar vooral de verwondering van een man hoe alles zo kan veranderen in één mensenleven. Als je zijn verhaal hoort, ontdek je dat de prehistorie niet zo ver weg ligt...

Maurits Van Acker

Maurits is geboren in het huis waar hij nog altijd woont: Avermaat 93. We schrijven 25 mei 1925. Zijn ouders waren kleine boeren. Kleine boeren hadden zo'n vijf-zes koeien, een paar kalveren, wat varkens en kippen op het erf. Zoals de familie Van Acker waren er vele boeren in ons Zele. De meesten hadden voor de oorlog geen paard om het land te bewerken, de kar en de ploeg werd door koeien getrokken. Een paard was gewoon te duur in zowel de aankoop als het dagelijks onderhoud.

Jeugd

Zijn schoolcarrière begon hij in de kleuterschool van Avermaat. Die lag op de hoek van de Scheldestraat en Avermaat. In 1930 bouwde men de school in Avermaat en in 1931 was Maurits één van kinderen die de start van de nieuwe school meemaakte. Toen kon je in Avermaat slechts het eerste en het tweede studiejaar volgen. Vanaf de derde klas trok hij met andere jongens op houten schoenen over een slechte kassei langs den ijskelder naar 't Kapellestraatje (het huidige Pius X-basis, tot in 1981 een jongensschool). Die school van toen heeft geen vergelijk meer met deze van nu. Er was geen elektriciteit, geen waterleiding en onder het bureau van de bestuurder was de kolenkelder. Iedere morgen moesten de oudste kinderen kolen halen en de kachels in de klassen aansteken. Op de speelplaats was er een afdak met WC met betonnen platen en een beerput. Op de speelplaats stonden een waterpomp en lindebomen. Achter het afdak was er de klas van het achtste studiejaar en den hof waar de jongens van de vierde graad (klas 7 & 8) leerden hovenieren.

De school was lezen, rekenen en schrijven maar vooral godsdienst. Godsdienst kreeg Maurits ook thuis met de papepel mee. Eerste en plechtige communie toen hadden weinig gemeen met al die feesten en cadeaus van nu. Eerste communie was gewoon vanuit de school met de juffrouw te voet naar de kerk, dan naar huis een boterham eten (je moest nuchter zijn als je de communie ontving) en dan terug naar de klas.

De plechtige communie was nog andere koek, vertelt Maurits. Je moest eerst en vooral de catechismus en de bijvoegsels ervan uit het hoofd leren. De voorbereiding, de lering zoals dat in de volksmond werd genoemd, duurde twee jaar. In het vijfde studiejaar kwam de onderpastoor iedere vrijdagmiddag lering geven, in het zesde iedere zaterdag. De laatste zeven weken voor de communie moest je alle dagen naar de mis en 's middags was er onderricht. De zaterdag was het biecht en de zondag communie om halfzeven 's morgens, hernieuwing van de doopbeloften in de mis van 10 uur en in de namiddag waren er dan nog eens de vespers. De maandag was er de dankmis en het eigenlijke vormsel gebeurde pas enkele weken later op een gewone werkdag. Alle communicanten gingen vanuit de school naar de kerk voor het vormsel. Dat is een groot verschil met nu, zegt Maurits, nu is het feest voor de ganse familie en de zondag nadien ziet ge geen kat meer in de kerk. Er is in al die jaren veel veranderd, voegt Maurits er aan toe. Toen ik jong was waren de missen 's zondags om 5.30, 6.30, 7.30 en 8.30 en je moest er op tijd zijn want anders had je geen stoel. De kinderen moesten naar de Kapellemis (tussen de Bookmolenstraat en De Deckerstraat, waar nu de gebouwen en de parking van Kind & Gezin zijn). De kinderen onder de 12 jaar mochten in het midden zitten, de oudere kinderen aan de kant maar gescheiden: de meisjes links en de jongens rechts.

Het geloof bepaalde een groot stuk van ons leven, gaat Maurits verder. Een beeld dat nog op Maurits harde schijf staat is dat van een pastoor (met ciborie) die vooraf gegaan door een misdienaar met een lantaarn en een bel de hoogdag (communie) ging dragen bij oude en zieke mensen. De dag ervoor had hij bij deze mensen de biecht gehoord en de dag erop in alle vroegte bracht hij dan de communie. Ook bepaalde de kerk het leven van de mensen. De zondag voor Aswoensdag was er bijvoorbeeld de vastenbrief waarin heel duidelijk stond dat ge geen vlees mocht eten en maar één volle maaltijd per dag mocht nemen. In de vasten

maar ook op vrijdag was het verboden vlees te eten. In juli was er ieder jaar de brief waarin men verbood om op zondag te pikken, te maaien of vlas te slijten, enkel oogst binnen halen mocht wel. En dan had je ook nog eens de processies. Met de kruisdagen (de maandag, dinsdag en woensdag voor hemelvaartsdag) trok men na de vroegmis met het kruis voorop naar Rinkhout, Wezepoel en Veldeken om zegen te vragen over de vruchten van de aarde. Op Onze-Lieve-Heerhemelkaart trok men ieder jaar met een lange processie naar de kapel van de Donk. Onderweg bad men de rozenkrans en op de Donk de beeweg. En dan had je ook nog de Sacramentsprocessie (begin juni) en de processie op 15 augustus, het feest van Onze-Lieve-Vrouwhemelkaart. Alle katholieke verenigingen werden toen opgetrommeld om beelden te dragen. De mensen zetten het kruisbeeld en brandende kaarsen voor het raam en de straat was gestrooid met wit zand en kleurige papiersnippers. De processie werd afgesloten door een van de priesters die onder een baldakijn de monstrans droeg met daarin het heilig sacrament. Er is veel veranderd, zegt Maurits, nu zijn de kerken te groot en de gevangenissen te klein.

Domotica-avant-la-lettre

In onze tijd van domotica kunnen we ons met moeite voorstellen hoe het pakweg zeventig jaren geleden eraan toeging in een boerengezin. De vrouw des huizes had het niet onder de markt. 's Morgens opstaan en bij donkere zoeken naar een lucifer om de olielamp aan te steken (elektriciteit werd in 1922 in Avermaat gelegd maar omdat het te duur was, duurde het tot aan de tweede wereldoorlog toen mensen door gebrek aan petroleum verplicht waren hun toevlucht te zoeken bij de elektriciteit). Den haard werd aangestoken en aan een ketting hing men een ketel om water te koken voor koffie. Opgieten gebeurde met een pollepel in een stoffen koffiebeurs. Iedere dag werden de bedden afgetrokken en de matrassen (haren of kafmatrassen)

gekeerd en moest er hout binnengehaald worden. 's Middags werden er pap en aardappelen gekookt in de open haard. Het deksel moest goed gesloten blijven want als het waaide kon er wat stof of roet in vallen. Zoals op vele boerderijen bakte ook de familie zelf hun brood. De oven was aan het huis gebouwd. Dat is nu mijn badkamer, lacht Maurits. het daarna laten rijzen. Ondertussen werd de oven warm gestookt met hout dat in de winter gekapt was. Pas wanneer het gewelf van de oven wit was van de hitte, kon je de as opzij schuiven met een kodde met een vod eraan. Dan werden de broden in de oven geschoven en een uur en een kwartier later was het brood klaar. En goed dat dat smaakte, vertelt Maurits, ik heb lange tijd mijn brood zelf gebakken maar dan wel in een elektrische oven.

De was, dat was nog een ander paar mouwen, rakelt Maurits op. Eerst werd het linnen in een ketel gekookt en werd het buiten op het gras gebleekt. Daarna was het wassen met de hand in een bassin die op een pikkel stond, dan spoelen en buiten op de draad drogen. En dan nog strijken met een ijzer dat in de haard werd opgewarmd. In de winter moest men 's avonds water binnen halen want de pomp moest afgedekt worden tegen de vorst. Moeder de vrouw breide kousen en truien, herstelde versleten kleren door de goede stukken uit een oude broek te snijden om er een ander mee te herstellen. En in de zomer moest ze natuurlijk mee naar het veld!

Maurits herinnert zich nog goed dat het in de oorlog moeilijk was om breiwool te vinden. En dus kochten ze zelf wol bij de schaper (herder). Die was in de oorlog verplicht alle wol aan de Duitsers te leveren maar die trok toch wat stukken van een rok (de wol van één schaap). De wol lieten ze enige dagen weken in regenwater en daarna werd deze nog enkele keren gespoeld en op de draad gedroogd. Bij Alfons Stoeleman lieten ze een spinnewiel maken. Fons heette eigenlijk Stevens. Hij verdiende zijn boterham met stoelen te vlechten en tuiten voor de fabriek te draaien met een draaibank die aangedreven werd door de voeten. Zo konden ze beginnen spinnen. Dat duurde verdomd lang, herinnert Maurits zich, trappen met de voet, een gelijke draad maken die toch niet te veel gedraaid was! Als je er drie had, moest je die samen draaien en dat was niet gemakkelijk en er was veel tijd voor nodig, maar we hadden tijd, er was nog geen tv om naar te kijken...

Den boerenstiel & het fabriek

In 1939 was Maurits veertien en mocht hij thuis blijven om op de boerderij te helpen. Het boerenleven uit die dagen vooral handenarbeid. 's Morgens moest men eerst de koeien melken want de voerman van de melkerij passeerde al vroeg. Koeien werden in die tijd drie keer per dag gemolken. Alle dagen werd de stal uitgemest en kregen de koeien vers stro. Voor de varkens werden er patatten gekookt en die werden gemengd met roggemeel en afgeroomde melk van de melkerij. Zo kreeg je het beste varkensvlees, zegt Maurits, niet te vergelijken met wat ze nu varkensvlees noemen. Het meeste werk was op den akker. De koemest en de beer werden naar de akker gevoerd. Die beer moest je dan op het veld hozen met een schop, de mest met een riek open schudden. Dan werd de akker omgereden met een kleine ploeg, de hoeken moest je omsteken met de spade en zaaien gebeurde met de hand. Ook de aardappelen werden met de hand geplant. Daarna moest je krabben voor het onkruid, aanaarden en tenslotte rooien met de riek, oprapen en in manden leggen. Ook aan de voederbiet was veel werk: planten, wieden, loof afsnijden, uitdoen en dan naar huis voeren om ze daar in te kuilen voor de winter. De wintertarwe werd gezaaid nadat de aardappelen gerooid waren. Na de winter werd er gewied en meestal was dit in de maand maart. In augustus was de tarwe rijp om te pikken, te binden en in schoven te zetten om te drogen. Daarna kwam alles in de mijt om het graan te doen zwellen. Het dorsen gebeurde in de winter, eerst met de vlegel, later was daar een machine voor. In 1940 brak de oorlog uit. Omdat Maurits nog te jong was, is hij gespaard gebleven van de vlucht naar Frankrijk. De oorlog was een arme tijd, herinnert Maurits zich, maar we hadden niets te kort. We hadden thuis melk, boter, eieren, kippen, varkensvlees, tarwe... Na de oorlog kon hij meer genieten van zijn jong leven en uitgaan. Een groot woord voor een bezoek aan de verschillende kermessen in de zomer en naar de voetbal in de winter. En, voegt Maurits er aan toe, enkel op zondag en om twaalf uur thuis.

Einde jaren veertig leert hij op Durmenkermis Irma kennen. Irma was een boerendochter van Everslaar (Lokeren). Hij danste een paar keer met haar, ze babbelden wat en van 't een kwam het ander, ze kregen verkering. Verkering, lacht Maurits, da was stillekes praten en nijg liegen. Verkeren was enkel een zondags werkwoord en pas op 't laatste ook op donderdag als er niet te veel werk was thuis. De weg van Avermaat naar Everslaar was een beetje Parijs-Roubaix-avant-la-lettre. Tussen de Heikant en Lokeren lag zo ne slechte kassei, dat was echt niet te doen, vertelt Maurits meer dan zestig jaar later. In 1949 is hij met zijn Irma getrouwd en het jonge paar nam de boerderij over.

Het woonhuis werd vergroot, ze kochten een paard en ook een pikmachine. Voor dit alles moest ons jong koppel gaan lenen want geld hadden ze niet. Een groot verschil met de jonge koppels van tegenwoordig, zegt Maurits langs zijn neus weg. Nu hebben ze alles voor ze trouwen, wij moesten er voor werken en we waren echt content als we ons iets konden kopen. Het gezin van Maurits en Irma werd gezegend met zes kinderen: Rita (51), Cyriel (52), Monique (55), Francine (57), Martine (59) en Myriam (64). Einde van de jaren vijftig,

we hadden toen al vijf kinderen, vertelt Maurits, moesten we vaststellen dat we niet meer toekwamen met wat we verdienden. Ik had maar drie hectaren land. Ik zou een stal moeten bouwen en land moeten kopen wilde ik als boer over leven. Dat ging hoegenaamd niet. Ik voelde me verantwoordelijk voor mijn gezin, gaat hij verder, en dus ben ik net zoals vele andere kleinere boeren in die tijd gaan zoeken om ergens te werken. Velen trokken naar traveaux maar ik ging tot Goossens werken. In de spinnerij stond hij aan de mangel voor de afwerking van de jute. Voor Maurits was het allemaal nieuw maar dat vlotte goed, vertelt hij, ik kon me goed aanpassen, ik had een behoorlijke pree en we trokken kindergeld.

Daarnaast boerde ik nog een beetje verder. Ik hield nog twee koeien, enkele kalveren en twee varkens en de inkomsten hiervan vormden een extraatje. Maar dat betekende wel dat hij iedere dag om vijf uur opstond, het werk in de stal deed om om zeven uur bij Goossens te beginnen. Na zijn dagtaak en op zaterdag deed hij dan het werk op den akker. Enkel de zondag was hem heilig, dan legde hij de riem eraf. Twee koeien heeft hij kunnen houden tot op het moment dat hij verplicht was om een melktank te kopen. Met twee koeien was dat allesbehalve een rendabele investering en was het uit met boeren. Toen Goossens de spinnerij sloot, vond hij ander werk in de Fan in Grembergen (aan de NF-2000). Daar produceerden ze staaldraad. De laatste drie jaar stond in de nachtploeg en toen hij 58 werd mocht hij met brugpensioen. Zijn kinderen waren toen het huis al uit.

Mijn pensioen was de mooiste tijd van mijn leven, bekennt Maurits. Toen ik thuis bleef, zei mijn vrouw: Ik het huis en gij den hof en samen drie namiddagen gaan kaarten. Dat hebben ze zeventien jaren kunnen doen. Iedere week trokken ze naar 't Gildenhuis, De Zeven en den Heikant om te kaarten. Ze zouden hun ziel verkaart hebben. Ook gingen ze samen verschillende malen op reis: Benidorm, Lourdes, Oostenrijk, Italië, Duitsland... In 1999 vierden ze hun gouden jubileum en een jaar later kreeg zijn vrouw Irma een ontsteking van de pancreas en begon ze te sukkelen. In 2001 stierf ze aan kanker. Negen jaar woont hij nu alleen in een huis dat ooit bruiste van leven.

Maurits heeft zes kinderen, 12 kleinkinderen en 14 achterkleinkinderen. En allemaal vinden ze heel gemakkelijk de weg naar Avermaat. Ik krijg veel bezoek en mijn kinderen zorgen heel goed voor mij, zegt hij. Tot voor zes jaar kon ik nog alles zelf doen. Nu word ik veel geholpen. Ze komen mij wassen, iedere week komt de poetsvrouw, ze doen mijn boodschappen, ze komen mijn gras maaien, ze brengen me naar de bibliotheek en elke noen brengt de Witte (Monique van de Palermo) mijn eten. Als er iets is, moet ik maar op een knopje duwen en mijn kinderen worden verwittigd. Wat kan ne mens nog meer wensen, zegt hij.

Maurits en zijn zes kinderen

Maurits en zijn twaalf kleinkinderen

Ik ben content van mijn leven, besluit Maurits. Als ik er op terugkijk, verbaas ik me erover hoe alles in een tijdspanne van een leven zo kan veranderen. Als ik denk aan de jaren voor den oorlog, hoe we toen leefden als boer... We hadden geen geld maar wel tijd. Nu hebben ze geld maar geen tijd.

Het is kwart voor twaalf. Monique van de Palermo is er met zijn noenmaal. En dat mag je niet koud laten worden...

Bedankt voor den babbel, Maurits !

mark
28-08-2010